

УДК 330.522.2.003.13:631.11

РОЛЬ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ОСНОВНИХ ВИРОБНИЧИХ ФОНДІВ ПІДПРИЄМСТВА В УПРАВЛІННІ ЙОГО ЕКОНОМІЧНО-ФІНАНСОВОЮ БЕЗПЕКОЮ

Приходько І.П. - д. н. держ. упр., професор,
Павлова Г.Є. - д.е.н., професор,
Іонова Т. Е. – магістр,
Дніпропетровський державний аграрно-економічний університет

В статті визначена роль ефективності використання основних виробничих фондів в управлінні його економічно-фінансовою безпекою. Доведено, що для забезпечення економічно-фінансової безпеки на сільськогосподарських підприємствах і можливості передбачення ризиків, на підприємстві повинна існувати система органів управління фінансовою безпекою, що мають проводити діагностування стану підприємства.

Ключові слова: діагностування, економічна безпека, основні виробничі фонди, ефективність, господарська діяльність.

Приходько И.П., Павлова Г.Е., Ионова Т.Э. Роль эффективности использования основных производственных фондов предприятия в управлении его экономико-финансовой безопасностью

В статье определена роль эффективности использования основных производственных фондов в управлении его экономически-финансовой безопасностью. Доказано, что для обеспечения экономически-финансовой безопасности на сельскохозяйственных предприятиях и возможности предвидения рисков на предприятии должна существовать система органов управления финансовой безопасностью, должны проводить диагностирование состояния предприятия.

Ключевые слова: диагностирование, экономическая безопасность, основные производственные фонды, хозяйственная деятельность.

Prykhodko I.P., Pavlova G.Y., Ionova T.E. The role of efficiency of using fixed production assets of enterprises in the management of their economic and financial security

The article determines the role of efficiency of using fixed production assets of enterprises in the management of their economic and financial security. It proves that to ensure the economic and financial security of agricultural enterprises and the possibility of foreseeing risks there should be set up a system of bodies of management of financial security, and the condition of enterprises should be monitored.

Keywords: diagnostics, economic security, fixed production assets, efficiency, economic activity.

Постановка проблеми. За ринкових умов господарювання дуже важливого (якщо не вирішального) значення набуває безпека всіх суб'єктів підприємницької та інших видів діяльності. Економічна безпека підприємства - це такий стан корпоративних ресурсів (ресурсів капіталу, персоналу, інформації і технології, техніки та устаткування, прав) і підприємницьких можливостей, за якого гарантується найбільш ефективне їхнє використання для стабільного функціонування та динамічного науково-технічного й соціального розвитку, запобігання внутрішнім і зовнішнім негативним впливам (загрозам).

Рівень безпеки підприємства безпосередньо залежить від ефективного використання основних виробничих фондів.

Роль основних засобів у процесі виробництва, особливості їх відтворення в умовах ринкової економіки зумовлює особливі вимоги до інформації про наявність, рух, стан і використання основних засобів. Ринкова система управління потребує більш оперативної та комплексної інформації щодо основних засобів

Постійний аналіз наявності і стану основних фондів підприємства дає можливість розраховувати показники та шляхи підвищення ефективності їхнього використання, прогнозувати необхідність залучення коштів для придбання нових основних фондів у зв'язку з фізичним зношенням наявних. Вивчення основних фондів підприємства дуже важливе для аналізу та пошуку шляхів підвищення ефективності виробництва, що в свою чергу безпосередньо впливає на його фінансово-економічну безпеку.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вирішенню проблем функціонування ринкових економічних механізмів, зокрема тих, що стосуються управління ефективністю використання основних виробничих фондів, що присвячено значну кількість наукових праць. Заслужують на увагу доробки А. Пушкаря, О. Веклича, О. Гребешкової, Ю. Реброва, С. Лемпи, В. Полторигіна, М. Волкова, І. Кашкіна, П. Круц та інших.

Проблеми управління економічною та фінансовою безпекою підприємств досліджуються у роботах видатних вітчизняних і зарубіжних вчених-економістів. Теоретичні та методичні розробки знайшли відображення у працях таких вітчизняних вчених: М. Андрющенко, О. Барановського, І. Бланка, Ф. Бутинця, В. Валуєва, М. Дем'яненка, О. Карпенка, Г. Кірейцева, М. Озаріна, А. Поддєрьогіна, П. Саблука, В. Сопка, В. Шевчука та інших; а також зарубіжних вчених: С. Глазьєва, К. Друрі, Б. Нідлза, Дж. Фостера, Е. Хендриксена, Я. Соколова та інших. Окремі питання щодо управління економічної та фінансової безпеки сільськогосподарських підприємств знайшли своє висвітлення в роботах Л. Абалкіна, В. Базилевича, А. Гальчинського, В. Гейця, М. Дем'яненка, М. Єрмошенка, В. Кравченка, Ю. Любимцева, І. Лютого, М. Маліка, В. Симоненка, П. Саблука, В. Степаненка, А. Чупіса та ін. Віддаючи належне науковим напрацюванням вітчизняних та зарубіжних вчених з проблем управління економічною та фінансовою безпекою підприємств, слід зауважити, що існує потреба в їх подальшому дослідженні, поглибленні теоретичних засад менеджменту економічно-фінансової безпеки сільськогосподарських підприємств із врахуванням їх особливостей та науковому обґрунтуванні пропозицій щодо удосконалення управління фінансовою безпекою аграрних підприємств, а також дослідженню залежності ефективного використання основних виробничих фондів на управління фінансово-економічної безпеки.

Постановка завдання. Метою дослідження є визначення ролі ефективності використання основних виробничих фондів підприємства в управлінні його економічно-фінансовою безпекою.

Виклад основного матеріалу дослідження. Найповнішим визначенням фінансової безпеки сільськогосподарських підприємств є твердження, що це діяльність по управлінню ризиками та захисту інтересів аграрного підприємства від зовнішніх та внутрішніх загроз з метою забезпечення стабільного розвитку підприємництва та росту власного капіталу в поточній та стратегічній пер-

спективі [3, с. 84]. Фінансова безпека сільськогосподарських підприємств в системі його економічної безпеки характеризується системою індикаторів, а саме: ефективністю управління, платоспроможністю і фінансовою стійкістю, діловою активністю, інвестиційною привабливістю та ринковою стійкістю, тобто ефективністю використання майна [1, с. 85].

Варто зазначити, що сільськогосподарська діяльність характеризується підвищеною ризикованістю порівняно з іншими видами діяльності. Це пояснюється специфікою сільськогосподарського виробництва і потребує підвищеної уваги до підтримки його економічно-фінансової безпеки. На сьогодні рівень економічної та фінансової безпеки аграрних підприємств у більшості регіонів України є низьким. Про це свідчать незадовільні показники фінансового стану та ефективності функціонування сільськогосподарських підприємств, використання ними ресурсного забезпечення; негативні тенденції щодо кількості діючих, новостворюваних підприємств та обсягів їх господарської діяльності; низький рівень конкурентоспроможності підприємств та їх інноваційної активності [2, с. 93]. Ефективність виробництва - найважливіша якісна характеристика господарювання на всіх рівнях.

Під економічною ефективністю виробництва розуміється ступінь використання виробничого потенціалу, що виявляється співвідношенням результатів і витрат суспільного виробництва. Чим вище результат при тих самих витратах, тим швидше він зростає в розрахунку на одиницю витрат суспільно необхідної праці, та чим менше витрат на одиницю корисного ефекту, тим вище ефективність виробництва.

Основні засоби утворюють виробничо-технічну базу і визначають виробничу потужність підприємства. Протягом тривалого періоду основні засоби надходять на підприємство і передаються в експлуатацію; зношуються в результаті експлуатації; піддаються ремонту, за допомогою якого відновлюються їх фізичні якості; переміщуються всередині підприємства; вибувають з підприємства внаслідок недоцільності подальшого застосування.

Поінформованість про наявність засобів праці та постійний контроль за їх ефективним використанням мають велике значення в управлінні виробничою діяльністю кожного підприємства.

Досліджуючи основні фонди, доцільно приділити особливу увагу таким показникам, як «фондовіддача» та «фондомісткість».

Фондовіддача - відношення вартості виробленої продукції до первісної середньорічної вартості основних виробничих фондів:

$$F_{від} = VP / OcФ,$$

де: P – обсяг товарної, валової чи реалізованої продукції, грн;

$Ф$ – середньорічна вартість основних виробничих фондів підприємства, грн.

Фондовіддача показує загальну віддачу від використання кожної гривні, витраченої на основні виробничі фонди, тобто ефективність вкладення цих коштів.

Фондомісткість продукції – величина, обернена фондовіддачі. Вона показує частку вартості основних фондів, що припадає на кожну гривню продукції, що випускається:

$$F_{міс} = OcФ / VP$$

Оцінимо ефективність використання основних виробничих фондів ТОВ «Фрунзе» Межівського району Дніпропетровської області протягом 2010-2014 років та наведемо в таблиці 1

Таблиця 1 - Ефективність використання основних виробничих фондів

Показник	2010р.	2011р.	2012р.	2013р.	2014р.	2014р у % до 2010р.
Середньорічна вартість основних фондів, тис. грн.	1079,5	2693,0	4434,5	4790,5	4600,5	426,2
Товарна продукція, тис. грн.	7212,2	8377,3	993	10701,6	13243,0	184
Фондовіддача, грн.	6,68	3,11	2,25	2,23	2,88	43,1
Фондомісткість, грн.	0,15	0,32	0,44	0,45	0,35	233,3

Аналіз ефективності використання основних виробничих фондів доводить, що нерівномірне зростання вартості основних фондів та вартості продукції значно вплинули на динаміку ефективності їх використання. Так, фондовіддача у 2014 році в порівнянні з 2010 роком скоротилась на 56,9% і станом на 2014 рік склала 2,88, що говорить про погіршення ефективності використання наявних основних виробничих фондів на підприємстві, хоча в цілому розмір фондовіддачі 2014 року свідчить про ефективне та раціональне використання наявного капіталу на підприємстві.

Тепер визначимо, як в динаміці змінювалась фондовіддача за допомогою ланцюгових підстановок (табл.2.) .

Таблиця 2 - Динаміка показників фондовіддачі за 2010-2014 роки

Роки	Абсолютний приріст, грн.	Темп росту,%	Темп приросту,%
2010	-	100	100
2011	-3,6	46,6	-53,4
2012	-0,9	72,3	-27,7
2013	0,02	99,1	-0,9
2014	0,7	129,1	29,1

Аналізуючи динаміку показників фондовіддачі, можна стверджувати, що починаючи з 2010 року фондовіддача зменшується на -3,6 грн., темп росту становив 46,6%, так темп приросту дорівнює -53,4%.

Порівнюючи 2012 рік з 2011 роком, можна стверджувати, що фондовіддача зменшилась на 0,9 грн., так як темп росту становить 72,3%, тобто збільшився в порівнянні з 2010 роком, з огляду на це, темп приросту становить -27,7%.

Порівнявши 2013 рік з 2012 роком, фондовіддача дорівнює 0,02 грн., темп росту дорівнює 99,1%, значно вищий ніж в 2012 році, а темп приросту дорівнює -0,9%. У 2014 році фондовіддача значно збільшилась в порівнянні з 2013 роком на 0,7 грн., темп росту становить 129,1%, так і темп приросту збільшився, становить 29,1%.

Таким чином, підводячи підсумок щодо забезпеченості та ефективності використання основних виробничих фондів на підприємстві протягом п'яти років, можна стверджувати, що досліджуване підприємство досить значну увагу приділяє матеріально-технічній базі підприємства. Так, середньорічна вартість основних виробничих фондів у 2014 році по відношенню до 2010 року

збільшилась на 326,2%, що позитивно вплинуло на показники фондозабезпеченості та фондоозброєності підприємства, які збільшились більш ніж в п'ять та чотири рази відповідно. Негативним моментом в ефективності використання основних виробничих фондів є те, що нерівномірні темпи росту отриманого доходу від реалізації продукції та середньорічна вартість основних фондів вплинули на погіршення показників ефективності основних фондів, а саме фондовіддача зменшилась в 2014 році проти 2010 року на 56,9%, хоча останні чотири роки була на відносно стабільному рівні.

Висновки. Дослідження показали, що основні виробничі фонди становлять головну частину матеріально-технічної бази будь-якої галузі, особливо сільського господарства. На базі їх зростання збільшується економічний потенціал і виробничі можливості галузі, підвищується технічний рівень виробництва. Це, у свою чергу, підвищує темпи випуску продукції, що вирішальним чином сприяє вдосконаленню розширеного відтворення й правильному формуванню найважливіших пропорцій господарювання. Щоб використання основних фондів було справді економічно вигідним та ефективним, необхідно не тільки стежити за його технічним станом, а й залучати фахівців при проведенні складних ремонтів; вивчати ринки виробництва; залучати спеціалістів маркетингового відділу; підвищувати рівень спеціалізації виробництва; застосовувати передові технології; усувати простой; модернізувати устаткування; поліпшувати склад, структуру й стан основних фондів підприємства; удосконалювати планування, управління й організацію праці та виробництва; знижувати фондомісткість; підвищувати фондовіддачу та продуктивність праці на підприємстві; підвищувати якості ремонтів; підписувати договори поставок продукції, вивчати кон'юнктуру ринку збуту, стежити за змінами на валютному ринку, а також у разі потреби застосовувати орендоване устаткування з метою підвищення ефективності виробництва.

Для забезпечення економічно-фінансової безпеки на сільськогосподарських підприємствах і можливості передбачення ризиків, на підприємстві повинна існувати система органів управління фінансовою безпекою, що мають проводити діагностування стану підприємства, прогнозувати можливі загрози та проводити низку мір по забезпеченню стабільності системи фінансової безпеки аграрних підприємств, вв тому числі відслідковувати роль ефективності використання основних виробничих фондів в управлінні його економічно-фінансовій безпеці.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ:

1. Єлістратова Ю.О. Економічна безпека сільськогосподарських підприємств та її складові на макро- та мікрорівнях / Ю.О. Єлістратова // Інноваційна економіка. – 2010. – №5. – С. 81-86.
2. Кракос Ю.Б. Управління фінансовою безпекою підприємств / Ю.Б. Кракос, Р.О. Разгон // Економіка та управління підприємствами машинобудівної галузі: проблеми теорії та практики. – 2008. – №1(1). – С. 86-97.
3. Приказок О.В. Прибуток у формуванні фінансової безпеки сільськогосподарських підприємств / О.В. Приказок // Банківська справа. – 2009. – №2. – С.82-88.